

AUGUSTUS 2021

Krimp nauwelijks van invloed op toekomstplannen vmbo-jongeren

Colofon

Titel

Krimp nauwelijks van invloed op toekomstplannen vmbo-jongeren

Datum

Augustus 2021

Sociaal Planbureau Groningen,

onderdeel van CMO STAMM

Laan Corpus den Hoorn 100-2

9728 JR GRONINGEN

www.sociaalplanbureaugroningen.nl

Auteurs en projectleden

Heike Delfmann

Hans Elshof

Klarieke Oudman (stagiaire)

Thom Klein (werkervaringsplaats)

Inhoud

Inleiding.....	4
Grote diversiteit verhuisplannen	5
Familie en vrienden belangrijke redenen om (in de regio) te blijven.....	6
Leefomgeving en <i>Grunneger taal</i> zorgen voor thuisgevoel.....	7
Najagen droombaan of studie meestal niet leidend in verhuisplannen.....	8
Dagelijkse omgeving bepalend voor verbondenheid	8
Ervaringen met krimp en het plattelandsleven	9
Conclusie	12
Aanbevelingen	13
Literatuurlijst.....	14

Inleiding

Bevolkingsprognoses laten zien dat het aantal jongeren in Groningse krimpgebieden de komende jaren sterk zal afnemen. Dit komt omdat er de afgelopen decennia minder kinderen zijn geboren en omdat specifiek jongeren vertrekken uit krimpgebieden. In deze dynamiek wordt vaak gesproken over leegloop, leegstand en allerlei andere negatieve connotaties die met bevolkingsdaling te maken hebben.

Onderzoek van het Sociaal Planbureau Groningen onder jongeren die op het vmbo zitten laat zien dat zij de toekomst in krimpgebieden helemaal niet zo donker zien. Van krimp merken zij weinig en hun sociale leven, het Groningse landschap en de cultuur bindt hen aan de regio. Zij zien daarom vaak een toekomst voor zichzelf weggelegd in hun thuisregio. De gevolgen van bevolkingskrimp die ze soms wel ervaren, blijken maar zelden een oorzaak voor een vertrekvens te zijn.

Aanpak

Voor dit onderzoek zijn in totaal 27 interviews afgenomen onder jongeren in Oost-Groningen en Het Hogeland in de periode mei tot oktober 2020. Het betreft jongeren tussen 12 en 18 jaar die een vmbo opleiding volgen of net zijn begonnen aan hun vervolgopleiding. Er is gekeken naar verschillende factoren die de verhuisplannen van jongeren in krimpgebieden beïnvloeden.

Grote diversiteit verhuisplannen

Jongeren zijn de toekomst, ook van krimpregio's. Het is daarom interessant om te weten waar zij in de toekomst willen wonen. Als het gaat over verhuisplannen van jongeren, in het bijzonder in de context van krimp of het platteland, wordt de discussie meestal gedomineerd door twee smaken: ze blijven of ze vertrekken.

Uit de gesprekken die met Groningse jongeren zijn gevoerd blijkt de situatie lang niet altijd zo zwart-wit te zijn. Er zijn inderdaad jongeren die definitief willen vertrekken uit Groningen of juist in hun dorp of wijk willen blijven, maar er is ook een groot grijs gebied. Zo zijn er jongeren die niet in hun dorp of wijk willen blijven, maar wel in de regio. Anderen zouden graag wat dichterbij de stad Groningen wonen, maar niet uit de provincie willen vertrekken.

Blijvers

"En wil je hier blijven wonen?"

"Ja."

"Dat zeg je heel duidelijk."

"Ja."

Kevin uit Vlagtwedde, 18 jaar

Vertrekkers

"[...] Zou je dan nog wel terug willen komen naar Stadskanaal of ook niet?"

"Nou, wel om mijn vrienden te bezoeken, maar niet echt wonen."

Bert uit Stadskanaal, 13 jaar

In de buurtblijvers

"Ik zou dan niet echt meer in Nieuwolda willen wonen."

"Ook niet in de buurt?"

"Ja, eerder Winschoten, beetje daar in de buurt.

Dat lijkt me leuker, daar heb je meer te doen."

Celine uit Midwolda, 14 jaar

In de buurt van de stadblijvers

"Ja, gewoon meer in de buurt van Groningen, maar niet echt in de stad Groningen. Maar meer aan de buitenkant zeg maar. Of in het dorp ernaast."

Denise uit Uithuizermeeden, 14 jaar

Tijdelijke vertrekkers

"En denk je dat je zelf ook terug zult gaan naar Bedum? [...]"

"Ja, ooit wel weer, ja."

"Ja? Waarom dan?"

"Omdat Bedum een vrij leuk dorp is om op te groeien, ook voor kinderen."

Rob uit Middelstum, 14 jaar

Ook is er een groep jongeren die tijdelijk ergens anders wil wonen, maar van plan is om terug te komen. Een reden hiervoor is bijvoorbeeld dat zij op kamers willen tijdens een vervolgopleiding of dat ze tijdelijk buiten de regio willen werken. Maar als het kan geven veel van de vertrekkers aan hierna graag weer terug te willen naar hun dorp of regio. Soms is de verwachting dat de terugkeer direct na de studie plaatsvindt, in andere gevallen is de termijn van terugkeer wat onzekerder.

Familie en vrienden belangrijke redenen om (in de regio) te blijven

De verhuisplannen van vmbo-jongeren worden voor een groot deel bepaald door de mate waarin zij zich verbonden voelen met hun omgeving. Deze verbondenheid wordt op de eerste plaats gevoeld door de sociale banden die zij hebben in de omgeving. Veel jongeren geven aan dat het hebben van familie en vrienden in de buurt een belangrijke reden is om in hun dorp of de regio te willen blijven. Ze kunnen zich niet voorstellen deze belangrijke sociale contacten in de toekomst te moeten missen. Deze bevinding sluit aan bij eerder onderzoek dat laat zien dat de verhuisgeschiedenis en toekomstplannen van familie en vrienden invloed hebben op eigen verhuisintenties (o.a. Drozdewski, 2008; Epstein & Gang, 2006). In het kort, hoe sterker de banden in de woonplaats, hoe groter de kans dat jongeren willen blijven.

"Om welke reden zou je toch kunnen besluiten dat je toch wel weg wil uit deze omgeving? Wat zou er dan moeten veranderen?"

"Ik weet het niet. Ik zou echt niks kunnen bedenken want ik wil gewoon hier blijven."

"Ook al gaan al je vrienden weg, en gaat je familie ook hier weg?"

"Ja dat zou misschien wel de reden kunnen zijn. Maar verder niet."

"De liefde?"

"Ja, zoiets. Maar verder zou er geen reden zijn."

"Als het blijft zoals het is, zou je hier gewoon blijven?"

"Ja."

Gerda uit Musselkanaal, 15 jaar

"Ik vind misschien mijn familie wat belangrijker dan mijn werk. Dus dan zou ik eerder ander werk gaan zoeken dan dat ik wegga bij mijn familie."

"Zodat je nog wel in de buurt kan zijn?"

"Jep."

"Oké, en dat zelfde geldt ook voor je familie, je vrienden en je dorp?"

"Ja."

Anna uit Winschoten, 16 jaar

"En waarom wil je hier wel graag blijven?"

"Nou hier heb ik iedereen, mijn vrienden, mijn ouders. Dus."

Ivar uit Sellingeren, 15 jaar

"Wat zou dan toch een reden voor jou zijn om terug te gaan hierheen?"

"Mijn familie."

Femke uit Ter Apel, 17 jaar

Familie en vrienden kunnen dus juist ook een belangrijke reden zijn om juist te vertrekken. Sommige jongeren geven aan dat ze bijvoorbeeld hun vrienden achterna willen gaan als die besluiten te vertrekken, of ze zien zichzelf gaan als ze ergens anders de liefde vinden. Dit is niet altijd zo. Jongeren die ook een sterke binding ervaren met de fysieke leefomgeving overwegen eerder om toch in de regio te blijven, ook als familie en vrienden verhuizen.

"Dus, stel, je vrienden en familie gaan hier weg, zou je dan nog steeds hier willen wonen? Of zou je dan ook weggaan?"

[...]

"Ik denk dat ik hier nog zou blijven."

Tessa uit Tweede Exloërmond, 15 jaar

Leefomgeving en Grunneger taal zorgen voor thuisgevoel

Dat de sociale omgeving niet allesbepalend is, komt deels doordat jongeren zich ook met het Groningse landschap en de Groningse cultuur verbonden voelen. Veel jongeren kunnen de rust en de ruimte erg waarderen. Ze voelen zich op hun plek, en dit brengt een thuisgevoel met zich mee. Van een rural dull, de notie waarin plattelandsgebieden door jongeren worden gezien als saai (Rye, 2006), is bij veel jongeren in Groningen geen sprake. Integendeel, ze spreken vaak waardierend over de omgeving en het is dan ook een reden om te willen blijven. Voor veel jongeren geldt dus de rural idyll, de positieve visie van het platteland als ideale woonplaats met rust, ruimte, en sterke sociale banden (Halfacree, 1995; Tönnies & Loomis, 2002; Steenbekkers & Vermeij, 2013).

Rust

*"Het is heel rustig."
"En dat vind je prettig?"
"Ja. Niet het belang om in de stad te wonen."
"En zijn er nog meer dingen die je leuk vindt hier, behalve de rust? Dat je het bijvoorbeeld een mooie omgeving vindt, of dat er leuke mensen wonen?"
"Vooral dat, en de ruimte."
Hendrik uit Sellingeren, 12 jaar*

Verbondenheid

*"Voel je jezelf ook verbonden met de omgeving, dat je je daar op je plek voelt?"
"Jawel, ik voel me daar wel heel erg op mijn gemak en zo, dus, ik ben daar ook opgegroeid dus."
"Ja, precies. En wat vind je leuk aan waar je woont?"
"Ik heb er altijd wat te doen, en het is er lekker rustig, gewoon vrij."
Nathan uit Ulrum, 15 jaar*

Dat jongeren houden van ruimte blijkt ook uit de woningvoorkeur. Veel jongeren geven aan dat ze later graag ook een vrijstaand huis willen hebben, zodat ze die ruimte behouden. Het blijkt dat de meesten dit gewend zijn. Een mogelijke verhuizing naar een grotere plaats zal dus goed overwogen worden, omdat het kan betekenen dat ze rust en ruimte moeten inleveren.

Ruimte

*"En zou je dan wel thuis willen wonen of op kamers willen gaan?"
"Dat weet ik nog niet."
"Oké. En waar zou het vanaf hangen dan?"
"Ik ben het gewend om groot te wonen, dus..."*

Rob uit Middelstum, 14 jaar

De verbondenheid met de Groningse cultuur uit zich bij jongeren voornamelijk in het spreken van het Gronings dialect. Sommigen spreken het thuis vooral voor de grap, maar anderen veel vaker en laten ook zien dat ze daar trots op zijn.

Grunneger Toal

*"En spreken jullie dan bijvoorbeeld ook Gronings?"
"Ja, thuis spreken we Gronings ja." (begint te stralen)"*

Linda uit Vlagtwedde, 16 jaar

Najagen droombaan of studie meestal niet leidend in verhuisplannen

Betere onderwijs- en baankansen elders worden vaak genoemd als redenen voor verhuizingen vanuit plattelandsgebieden (o.a. Feijten & Visser, 2005; Van Wissen, 2009; Latten & Koolman, 2011). In dit onderzoek worden een gebrek aan studiemogelijkheden of kansen op de arbeidsmarkt niet vaak genoemd als reden om uit de regio te vertrekken. Het lijkt erop dat dit voor vmbo-leerlingen veel minder ter zake doet dan bij hoger opgeleide jongeren. In veel gevallen denken de vmbo-jongeren hun studie- en baanwensen te kunnen vervullen in de regio. Is dit niet het geval, dan komen twee manieren naar voren waarop de jongeren zich denken te zullen aanpassen.

Een deel van de jongeren is bereid om dagelijks voor studie of baan te reizen, ook over wat grotere afstanden. Op deze manier kunnen ze hun toekomstbeeld toch werkelijkheid laten worden. In andere gevallen geven jongeren aan dat als de afstand te groot wordt, ze genoeg zullen nemen met een opleiding of baan die niet helemaal aan hun wensen voldoet. Er wordt dan meer waarde gehecht aan het behoud van de dagelijkse leefomgeving en sociale verbanden, dan aan het najagen van dromen op de arbeidsmarkt.

"En stel, er zou een hele leuke opleiding zijn in Zwolle, of in Leeuwarden, zou je dat dan ook nog doen of..?"
 "Nee, dat zou ik niet doen."
 "Nee. Je wil wel het liefst ook gewoon thuis blijven wonen om de opleiding te volgen?"
 "Ja."

Linda uit Vlagtwedde, 16 jaar

"Hoe groot denk je dat de kans is dat je hier een baan zult vinden in deze omgeving?"

"Klein."

"En wat doe je dan, als je hier wel wilt wonen maar niet een baan hebt?"

"Ja, kijk, als het in Leeuwarden is, of in Zwolle, dan is het nog wel met de auto te doen. Later, heen en weer."

"Dan wil je wel gewoon hier blijven wonen?"

"Ja. Dan is het nog wel te doen, maar als ik naar het buitenland moet of Amsterdam dan is het wel ver, dat moet ik nog maar zien."

Ivar uit Sellinaen. 15 jaar

Dagelijkse omgeving bepalend voor verbondenheid

Wat dichtbij of ver weg is, en in hoeverre ze later van plan zijn te pendelen, verschilt per jongere. Uit de interviews blijkt dat jongeren die minder vaak buiten het dorp komen in het algemeen minder snel geneigd lijken te zijn om buiten de regio te willen gaan pendelen of uit de regio te gaan verhuizen.

Wat 'ver' is wordt onder andere bepaald door de huidige dagelijkse omgeving. Sommige jongeren zijn in hun dagelijkse leven regelmatig in andere plaatsen dan hun woonplaats te vinden. Zij gaan bijvoorbeeld naar school of een sportvereniging in een grotere plaats. Hierdoor is hun dagelijkse leven veel meer naar buiten gericht en hebben ze minder vrienden in het eigen dorp. Zij voelen zich ook vaak minder verbonden met hun directe omgeving. Dit kan er vooral ook voor zorgen dat jongeren voor hun toekomstige woonplaats breder in de regio kijken en zich zeker niet enkel focussen op hun huidige woonplaats.

Ook de achtergrond van jongeren speelt mee. Iemand die vaker verhuisd was voelde zich over het algemeen minder verbonden met de regio dan iemand die zijn hele leven al op dezelfde plek woonde. Jongeren die niet zijn opgegroeid in hun huidige woonplaats kunnen daardoor meer de neiging hebben om weg te trekken, of in ieder geval minder het belang ervan inzien om te blijven. Ook als er veel familie is buiten de regio, of er in het verleden al verre vakanties zijn gemaakt, zijn jongeren sneller geneigd om later wat verder te willen pendelen.

“Nou ik ben niet vaak in Middelstum, ik ben vooral in Bedum. Ik heb ook in Bedum op de basisschool gezeten, dus.”
“Oh, oké. Dus met Middelstum heb je niet zoveel?”
“Nee.”

Rob uit Middelstum, 14 jaar

“En heb je veel vrienden in het dorp? Of ga je vaker naar andere plaatsen toe?”
“Ja, ik ga meestal naar andere plaatsen, vooral Winsum. Als ik afspreek ga ik vaak naar Winsum toe.”

Olaf uit Warffum, 13 jaar

Ervaringen met krimp en het plattelandleven

Eerder onderzoek laat zien dat inwoners van Groningse krimpgebieden de gevolgen van bevolkingskrimp veelal ervaren als gevoelens van verlies (Elshof & Bailey, 2015). Dit gaat met name om verlies van inwoners, voorzieningen en kwaliteit van de leefomgeving door gebrekkig onderhoud en leegstand. Bij zulke ervaringen wordt de huidige situatie veelal vergeleken met hoe het eerder was.

Jongeren hebben ten aanzien van veranderingen in hun leefomgeving vanzelfsprekend minder om mee te vergelijken dan ouderen. Dit komt duidelijk naar voren in dit onderzoek, want de meeste jongeren merken weinig van de bovenstaande gevolgen van bevolkingskrimp. Er komt bijvoorbeeld naar voren dat er vrijwel geen huizen leegstaan en dat ze gauw gevuld worden als mensen verhuizen.

“Merk je ook dat er sprake is van bevolkingskrimp?”
“Nee eigenlijk niet. Heel vaak als er iemand gaat verhuizen komen er daarna wel nieuwe mensen.”

Vera uit Tweede Exloërmond, 12 jaar

“En wat voor mensen gaan er dan weg, zijn dat jonge mensen of wat oudere mensen?”
“Meestal zijn het jongere.”
“En wie komen er dan terug?”
“9 van de 10 keer zijn het wel oudere mensen”

Kevin uit Vlagtwedde, 18 jaar

Jongeren en corona

Tijdens de interviews kwamen ook de gevolgen van het coronavirus aan bod. De meeste jongeren gaven aan het vervelend en saai te vinden dat ze zoveel thuis moesten zijn. Ook werden jongeren meer geconfronteerd met moeilijke thuissituaties en vandalisme van andere jongeren. Toch zagen ze ook juist de positieve kanten van het wonen op het platteland in tijden van corona. Ze hadden het gevoel dat ze meer ruimte en mogelijkheden hadden dan jongeren die in steden wonen.

De interviews zijn in het najaar van 2020 afgenomen en de ervaringen zijn daardoor met name gericht op de eerste golf en het begin van de tweede.

“Merk jij [...] dat [bevolkingskrimp] er is?”

“Nee, eigenlijk niet.”

“Nee?”

“Je hebt wel bijvoorbeeld dat mensen die in Winschoten wonen ergens anders in Winschoten gaan wonen. Maar niet echt ergens anders.”

“Oké, en je hebt ook niet dat er dingen verdwijnen die er vroeger wel waren?”

“Uhm, volgens mij wel maar ik weet niet specifiek wat.”

“Het heeft jou niet echt beïnvloed?”

“Nee niet echt.”

Anna uit Winschoten, 16 jaar

Wanneer er door de jongeren wel gevolgen van bevolkingskrimp worden ervaren heeft dit vaak betrekking op verhuizingen. Dat zijn aan de ene kant verhuizingen van bekenden, maar ook de verhuizingen die in het algemeen in het dorp of de wijk plaatsvinden. In een enkel geval relateren de jongeren deze verhuizingen ook daadwerkelijk aan minder inwoners en vergrijzing.

Er zijn ook enkele jongeren die op een andere manier ervaring hebben met krimp. Zo zijn er in sommige dorpen voorzieningen verdwenen. Hier wordt niet per definitie negatief op gereageerd. Jongeren zien vaak oplossingen voor de mogelijke problemen die ontstaan zijn en geven er soms zelfs juist een positieve draai aan.

“Merk je ook dat er sprake is van bevolkingskrimp, zie je dit ook in jouw buurt?”

“Ja. Er zijn heel veel vrienden van mij, die zijn verhuisd. En dat vond ik ook niet leuk, bijvoorbeeld, in groep 1 tot met groep 4 had ik een vriend en die heette Valentino. En daar speelde ik dus elke dag mee. En opeens, echt opeens was hij ziekgemeld en was hij verhuisd en daar kon ik niet tegen.”

Bert uit Stadskanaal, 13 jaar

“Ja, er was een Spar. Alleen toen kwam de Jumbo in Leens, dat is een dorp hier 3 km van Ulrum vandaan zeg maar. En omdat het daar bij de Jumbo een pakje boter 5 cent goedkoper was, gingen ze daarheen in plaats van naar de Spar. Dus de Spar is op den duur failliet gegaan. [...] En dat is misschien ook maar beter, want anders ga ik elke dag naar de Spar een broodje halen of zo, en dat moet ik niet doen.”

Nathan uit Ulrum, 15 jaar

“Ja eigenlijk wel, want als je een paar jaar terugkijkt, merk je dat dat opeens veel minder mensen zijn, dat het minder vol is. Je merkt wel dat het rustiger hier wordt.”

“Oh ja. Ook wel vrienden van jezelf?”

“Ja, een vriendin van mij was ook naar Winschoten gegaan, dat was ook niet zo leuk. En iemand anders was naar Duitsland gegaan.”

“Oh ja, dus je merkt het hier wel echt?”

“Ja, als je erover nadenkt.”

“En vind je het ook heel erg?”

“Ligt een beetje aan de persoon natuurlijk, maar ik zou niet heel erg vinden, want ik weet dat ik zo op fiets kan stappen en die kant op kan fietsen.”

Emma uit Emmer-Compasuum, 15 jaar

“Maar ik dacht van, als ze dat zwembad afbreken, denk ik wel dat je een redelijk stuk grond hebt. Misschien dat daar iets kan komen, of een andere voorziening of een paar woninkjes. Daar wordt de krimp wel iets minder van, beetje bij beetje eigenlijk, ja.”

Joël uit Vlagtwedde, 17 jaar

Hoe jongeren lijken om te gaan met ervaren gevolgen van krimp, past bij hoe zij het leven op het platteland in zijn algemeenheid ervaren. Kleinere dorpen kenmerken zich vaak door minder voorzieningen, minder activiteiten, minder inwoners en minder jongeren in de buurt. Dit wordt ook door de jongeren benoemd, ze zijn het gewend omdat ze ermee zijn opgegroeid. Dit blijkt ook als er wordt gevraagd naar tips en verbeteringen. Sommige jongeren laten weten dat ze graag meer activiteiten voor hun eigen doelgroep of voorzieningen in het

algemeen zouden willen zien, maar de meeste jongeren zijn tevreden met de situatie zoals die is. Zij kunnen in de buurt alles vinden dat ze nodig hebben. Al klinkt ook door dat het niet minder moet worden.

“Geen nadelen? Zijn er geen activiteiten waar je heen wilt, maar waarvoor je dan naar een ander dorp toe moet, dat je denkt, ik wou dat het hier kon?”

“Nee, ik vind het wel goed verdeeld eigenlijk. Af en toe is het weer hier, dan is het weer daar. Dus niet zoveel minpunten.”

Linda uit Vlagtwedde, 16 jaar

“Uhm ja zoals het nu eigenlijk gaat is het wel prima. Ik denk alleen niet dat het moet gaan verminderen zeg maar.”

“Verminderen [...] wat bedoel je daar mee?”

“Zoals dat er op sommige plekken geen bussen meer gaan rijden en met voorzieningen en zo, dat het allemaal wat minder wordt.”

“Dus het in stand houden van de huidige voorzieningen is wel echt belangrijk?”

“Ja.”

Bas uit Bellingwolde, 15 jaar

“En wat vind je minder leuk aan waar je woont?”

“Nou, dat ik heel ver moet fietsen naar mijn vrienden. Dat het soms een beetje te rustig is, er gebeurt niet echt wat. En dat was het wel.”

Rob uit Middelstum, 14 jaar

Conclusie

De jongeren uit Oost-Groningen en Het Hogeland die een vmbo-opleiding volgen voelen zich in het algemeen sterk verbonden met hun regio van herkomst. Dit zorgt ervoor dat de meeste jongeren niet direct de behoefte hebben om later buiten hun regio te wonen. Dit is in lijn met eerder onderzoek waaruit bleek dat in veel regio's het vertrek van jongeren lang niet zo groot is als soms wordt gedacht. In Oost-Groningen is het cohort 17-jarigen na 25 jaar ongeveer 15% gekrompen en in Het Hogeland is dit ongeveer 25% (Sociaal Planbureau Groningen, 2020).

De verbondenheid wordt vooral gevoeld omdat ze in de toekomst graag bij familie en vrienden in de buurt blijven wonen. Daarnaast hebben jongeren een binding met de rust en de ruimte die in het Groningse landschap te vinden is.

Bevolkingskrimp speelt geen grote rol in de toekomstige verhuisplannen van de ondervraagde jongeren. Ten eerste merken de meeste jongeren weinig van krimp, en als ze wat merken dan zien ze geen onoverkomelijke problemen. Vaak zijn de ervaren gevolgen van krimp ook in lijn met hoe zij het leven op het platteland al ervaren: de afstanden zijn groter en er wonen relatief veel ouderen. Jongeren weten niet beter, dus als hierin veranderingen optreden heeft dit weinig effect op hun waardering van de regio en daarmee de verhuisplannen.

Vmbo-jongeren geven aan dat een toekomstige opleiding of baan in de toekomst mogelijk buiten de regio gezocht kan worden, maar het vinden van een droombaan of passende opleiding lijkt in de meeste gevallen niet doorslaggevend in de keuze. Zo zijn er jongeren die aangeven dat, als hun eerste keus niet goed

bereikt kan worden vanuit hun woonplaats, ze eerder een andere studie zouden volgen dan dat ze zouden verhuizen. Deze jongeren willen later ook liever niet verhuizen voor hun baan, al is een wat langere reistijd niet per definitie een probleem.

Uit dit onderzoek wordt duidelijk dat de toekomstige woonplaats van jongeren vaak geen kwestie is van óf blijven óf vertrekken. Aan beide zijden zitten grijze gebieden. Er zijn namelijk jongeren die echt in hun huidige woonplaats willen blijven, maar ook jongeren die uit hun huidige woonplaats willen vertrekken, maar wel in de regio willen blijven. Bijvoorbeeld omdat ze in een wat grotere plaats willen wonen. Dan zijn er jongeren die absoluut willen vertrekken voor hun studie of baan, maar ook jongeren die na hun studie weer snel terug willen komen.

Of jongeren in de toekomst dicht bij huis willen blijven of (tijdelijk) ergens heen willen wordt ook deels bepaald door gewenning. Die gewenning kan bestaan vanuit het verleden en de herkomst van jongeren. Zo hebben sommigen al vaker verre vakanties gemaakt, veel familie elders in het land wonen, of zijn ze vaak verhuisd. Dit meer kosmopolitische verleden van jongeren vormt hun norm waardoor ze eerder open staan om (tijdelijk) te vertrekken.

Ook gewenning in het dagelijks leven speelt een belangrijke rol. Zijn ze in hun dagelijks leven bijvoorbeeld gewend om in hun eigen dorp naar school te gaan, te werken en hun vrije tijd te besteden, dan zijn ze sneller geneigd het leven op die plek ook in de toekomst voort te willen zetten. Zijn ze al vaker buiten hun dorp te vinden, vanwege bijvoorbeeld een opleiding, dan geven jongeren ook vaker aan dat ze in de toekomst niet per se in hun dorp willen blijven. De effecten van deze

gewenning lijken zich vooral op regionale schaal af te spelen. Zo willen jongeren dan bijvoorbeeld in een wat grotere plaats in de buurt wonen, of dichterbij de stad Groningen.

Aanbevelingen

Dit onderzoek gaat in op de factoren die een rol spelen bij de verhuisplannen van jongeren. Vanuit het perspectief van de regio is een eerste reflex om tot doel te hebben zoveel mogelijk jongeren in de regio te houden. Vanuit het perspectief van de jongere is het echter van belang dat zij hun dromen kunnen verwezenlijken en de kansen kunnen pakken die zij voor ogen hebben. Het is niet per definitie goed of slecht als jongeren besluiten om (in de buurt) te blijven of (tijdelijk) te vertrekken.

Het gaat mogelijk wel mis als de keuzevrijheid van jongeren in zekere zin beperkt wordt. Dit gebeurt aan de ene kant als jongeren moeten vertrekken vanwege een baan of studie, terwijl ze eigenlijk sterk aan de regio zijn verbonden en helemaal niet weg willen. In dergelijke situaties wordt een terugkeer op wat latere leeftijd ook vaak overwogen. Aan de andere kant zijn er ook jongeren die besluiten om niet te verhuizen of dagelijks ver te reizen voor hun gedroomde studie of baan, maar iets anders zoeken dat minder bij hun wensen en dromen past.

Sommigen jongeren moeten dus een keuze maken tussen het blijven in de regio en hun dromen. Het aantal jongeren dat voor deze keuze staat zou verkleind kunnen worden door groter aanbod van onderwijs in de buurt. Gezien de verwachte daling van het aantal jongeren zal er echter eerder verschraving dan verbreding van het onderwijsaanbod plaats gaan vinden. Het alternatief is dat de

bereikbaarheid van onderwijsvoorzieningen zo goed mogelijk georganiseerd wordt.

Disclaimer

Leeftijd is een belangrijke factor om rekening mee te houden. Tot de doelgroep van dit onderzoek horen jongeren van 12 tot 18 jaar, en hier zit een groot verschil in leeftijd en ontwikkeling. Op jongere leeftijd is nog niet iedereen bezig met toekomstplannen en zijn veel jongeren nog erg gehecht aan en afhankelijk van hun ouders. Hierdoor kunnen jongeren zich mogelijk ook minder een voorstelling maken om weg te trekken en wordt dat minder sterk geuit.

Verder zijn de gesprekken met de jongeren deels gevoerd in jongerencentra in de gemeenten Vlagtwedde en Stadskanaal. Deze centra worden ook bezocht door jongeren uit de bredere omgeving, waardoor er twee jongeren uit dit onderzoek woonachtig zijn in Drenthe. Tot slot volgden twee van de geïnterviewde jongeren hun opleiding in het eerste jaar van het mbo. Strikt genomen zou in dit onderzoek dus moeten worden gesproken van (v)mbo-jongeren.

Literatuurlijst

Drozdewski, D. (2008). 'We're moving out': Youth out-migration intentions in coastal non-metropolitan New South Wales. *Geographical Research*, 46(2), 153-161.

Elshof, H. & Bailey, A. (2015) The role of responses to experiences of rural population decline in the social capital of families. *Journal of Rural & Community Development*, 10(1).

Epstein, G.S. & Gang, I.N. (2006). The Influence of others on migration plans. *Review of Development Economics*, 10(4), 652-665.

Feijten, P. & Visser, P. (2005). *Binnenlandse migratie: verhuismotieven en verhuisafstand*. CBS: Den Haag.

Halfacree, K. H. (1995). Talking about rurality: social representations of the rural as expressed by residents of six English parishes. *Journal of Rural Studies*, 11(1), 1-20.

Latten, J. & Koolman, N. (2011). Aantrekkingskracht van regio's en demografische gevolgen. *Bevolkingstrends*, 2(15), 105-110.

Rye, J.F. (2006). Rural youths' images of the rural. *Journal of Rural Studies*, 22(4), 409-421.

Sociaal Planbureau Groningen. (2020).

<https://sociaalplanbureau groningen.nl/meeste-jongeren-blijven-wonen-in-hun-groningse-regio/>

Steenbekkers, A. & Vermeij, L. (2013). *De dorpenmonitor. Ontwikkelingen in de leefsituatie van dorpsbewoners*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Tönnies, F. & Loomis, C.P. (2002). *Community and Society*. Dover Publications, Inc. Minneola: New York.

Wissen, L.J.G. van (2009). Migratie en krimp in het noorden: inspelen op krimp en vergrijzing grote uitdaging voor de toekomst. *Demos: bulletin over bevolking en samenleving*, 25(1), 13-16.